

EVOCACIONS DE LA RUÏNA

1933

2016

TARDOR 2016

EL BORN
CCM

Ajuntament de
Barcelona

“EVOCACIONES DE LA RUÏNA”

El Born CCM presenta aquesta tardor un cicle per aprofundir i reflexionar sobre la naturalesa i conseqüències de la dictadura i impunitats en democràcia

#EvocacionsRuïna

Programa “Evocacions de la Ruïna. Tardor 2016”. El Born CCM:

El Born CCM presenta aquesta tardor el cicle «Evocacions de la ruïna», una proposta integral que interroga sobre el buit ètic generat per l’administració democràtica en relació al passat de guerra i dictadura.

El programa està constituït per diferents peces. Dues exposicions que conviden a reflexionar sobre la conducta de la nostra democràcia en la gestió del passat franquista. Una de les exposicions explica l’origen i l’evolució històrica i urbana de tres obres monumentals, que amb la seva trajectòria i vicissituds, expressen el buit ètic promociat per les institucions en relació al passat i la memòria. La segona exposició mostra com la pràctica de les vulneracions de drets per part de l’Estat ha resultat impune en aquest context d’oblit i de buit ètic que expressava una part de l’art públic de la ciutat. Completen el programa un cicle de conferències que se centra en la tensió constant entre ètica i política, i un cicle de cinema i teatre que vol convidar-vos a pensar sobre les relacions i els límits entre política, responsabilitat i justícia.

En el seu conjunt el programa estableix i presenta una pregunta: si la vulneració de drets és un element estructural de la dictadura, la impunitat és un element estructural de la democràcia?

Cada una de les activitats que conformen la programació d’aquest cicle està tractada buscant sempre una diversitat de punts de vista i perspectives i un grau de reflexió rigorós. En els casos de la jornada i conferències, participaran personalitats del món acadèmic de prestigi i expertes en la matèria (antropòlegs, filòsofs, psicòlegs, investigadors socials, historiadors...) però també testimonis o familiars que van patir tortures o membres de coordinadores i plataformes d’expresos polítics. La intenció és qüestionar els buits existents deixats de costat durant la Transició i plantejar per què es van produir i si avui requeririen d’una revisió o canvi.

EVOCACIONS DE LA RUÏNA:

- 10 DIÀLEGS
- 1 JORNADA
- 5 PEL·LÍCULES
- 1 LECTURA DRAMATITZADA
- 2 EXPOSICIONS

A continuació detallem les diferents activitats que conformen el programa:

Amb el propòsit de suscitar un diàleg amb el públic assistent, deu especialistes en diferents camps d'estudi conversaran sobre les genealogies, expressions i trajectòries de les violències al llarg del segle XX. Reflexionaran sobre els seus efectes en la memòria col·lectiva i les seves conseqüències en la dimensió política.

LES VIOLÈNCIES DEL SEGLE XX. Dimecres 19 d'octubre, 19 h

Bruno Groppo, director de recerca al CNRS, membre del Centre d'Histoire Sociale du XXe siècle, Universit  Paris 1 Panth on-Sorbonne i **Ricard Vinyes**, comissionat de Programes de Memòria de l'Ajuntament de Barcelona. Modera: **Marta Tafalla**, professora de Filosofia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Gratuït. Sala polivalent

LA CAT STROFE: ART, ÈTICA I POLÍTICA. Dimecres 2 de novembre, 19 h

Juan Albarr n Diego, professor del Departament d'Història i Teoria de l'Art de la Universidad Autònoma de Madrid i **Carles Guerra**, director de la Fundació Tàpies.

Modera: **Paula Barreiro López**, professora d'Història de l'Art del programa Ramón y Cajal de la Universitat de Barcelona.

Gratuït. Auditori c/Comercial, 5.

PRÀCTIQUES I USOS MEMORIALS A L'ESPAI PÚBLIC. Dijous, 17 de novembre, 19 h

Maria Chiara Bianchini, investigadora del Instituto de Historia, Universidad Cat lica de Chile i **Kathrin Golda-Pongratz**, professora d'urbanisme a la Frankfurt University of Applied Sciences. Modera: **Itziar González**, arquitecta i ex-regidora del districte de Ciutat Vella.

Gratuït. Auditori c/Comercial, 5.

LA VULNERACIÓ DELS DRETS HUMANS I ELS MODELS D'IMPUNITAT. Dijous 24 de novembre, 19 h

Javier de Lucas, catedràtic de Filosofia del Dret i de la Política a l'Institut de Drets Humans de la Universitat de València i **M nica Aranda**, professora de Dret Penal i membre de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona.

Modera: **C sar Lorenzo**, doctor en Història per la Universitat de Barcelona.

Gratuït. Auditori c/Comercial, 5.

TRAUMA, TRANSMISSIÓ I MEMÒRIA SOCIAL. Dijous, 1 de desembre, 19 h

Anna Miñarro, Psicòloga Clínica – Psicoanalista i **Francisco Ferrándiz**, antropòleg del Centro de Ciencias Humanas y Sociales del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC).
Modera: **Odei Etxearte**, periodista d'El Punt.
Gratuït. Auditori c/Comercial, 5.

Si la democràcia no es concedeix sinó que es conquereix a partir d'accions i de narracions, darrere d'aquestes sempre hi ha unes concepcions ètiques determinades. Reflexionarem sobre la democràcia com un procés mai del tot acabat, sinó en permanent construcció.

Dimecres 9 de novembre

10 – 11 h

COMPROMÍS AMB LES MEMÒRIES

Amb **Carles Vallejo**, Associació d'Expresos Polítics de Catalunya, i **Anna Maria Batalla**, Plataforma pel Futur Monument a les Preses de Les Corts.

#IMPUNITAT

Violència

11 – 11.30 h Pausa

11.30 – 12.50 h

PASSAT I PRESENT: LA DEFENSA DELS VALORS DEMOCRÀTICS

Amb **Alejandro Forero**, membre de la Coordinadora Catalana per a la Prevenció i Denúncia de la Tortura; **Eduard Martínez**, membre d'Amnistia Internacional, i **Xavier Muñoz Soriano**, membre de la campanya Tanquem els CIE.

#TORTURES

Vulneració
de drets humans

12.50 - 13.50 h

77/ MODEL PER ARMAR: LA LLEI D'AMNISTIA I LA JUSTÍCIA TRANSICIONAL

Amb **Mercedes García Aran**, catedràtica de Dret Penal de la Universitat Autònoma de Barcelona i **José Ricardo de Prada**, magistrat a la Sala Penal de l'Audiència Nacional i jutge internacional del Mecanisme Residual per a Tribunals Internacionals Ad Hoc.

Repressió

TRAUMES

#Espai urbà

Gratuït. Auditori c. Comercial, 5

CIUTAT

CINEMA

MONUMENTS, RASTRES I VULNERA- CIONES

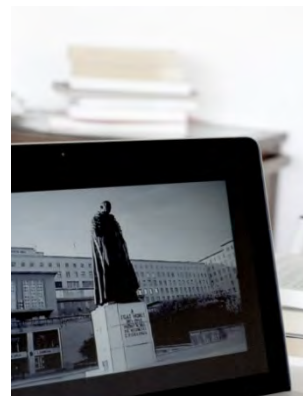
Cicle de cinema de ficció i documental de relats sobre la nostra relació amb el passat, la construcció de la memòria col·lectiva, els esdeveniments i fenòmens marcats per la violència i la vulneració dels drets humans.

EL RASTREADOR DE ESTATUAS.

Dijous, 20 d'octubre, 19 h / 3€. Sala polivalent.

Dir. Jerónimo Rodríguez

Presenta i modera: **Cecilia Ricciarelli**, docent de l'Institut Europeu de Design de Barcelona (IED), doctora en Cinema per la Universitat Sorbonne Nouvelle-Paris 3.

Sinopsi: Us imagineu una barreja entre un thriller d'investigació i un conte de Borges? Doncs això és *Rastreador de estatuas*, entre altres coses. El film comença amb una obsessió per *Mones com la Becky*, la pel·lícula de Joaquim Jordà, i es llança a indagacions vertiginoses que porten el narrador a reflexionar sobre la infància, la figura del pare, el desarrelament i la història de Xile. I tot això mentre va d'estàtua en estàtua, a través de parcs i ciutats, a la recerca d'alguna cosa que ni tan sols ell mateix sap ben bé què és. Els misteriosos camins de la memòria, explicats com si es tractés d'una història de detectius, en una meravella que cal descobrir i degustar.

JERÓNIMO RODRÍGUEZ

Jerónimo Rodríguez ha estat crític de cinema, programador, muntador i guionista. És coguionista d'Aquí no ha pasado nada, vista a la pasada Berlinale, va coproduir La princesa de Francia, de Matías Piñeiro, i va col·laborar en el guió de Matar a un hombre (Gran Premi del Jurat a Sundance). Rastreador de estatuas és el seu primer llargmetratge com a director i ha estat present a festivals com els de Marsella, Valdivia i Cartagena de Indias.

LA FLACA ALEJANDRA. RECUERDOS DE LA MUERTE.

Dimecres, 26 d'octubre, 19 h / 3€. Sala polivalent.

Dir. Carmen Castillo

Presenta i modera: **Imma Merino**, professora d'Història del Cinema a la Universitat de Girona i de Documental de Creació a la Universitat Pompeu Fabra. Amb la presència de la directora, Carmen Castillo.

Sinopsi: Els seixanta minuts d'aquest documental constitueixen una conversa entre Carmen Castillo i Marcia Merino, més coneguda com La Flaca Alejandra, qui va ser dirigent d'una cèl·lula del MIR (Movimiento de Izquierda Revolucionaria) i a qui la policia de Pinochet (la DINA) va aconseguir transformar en col·laboradora a través de la tortura. Va ser Marcia Merino qui, entre d'altres, va delatar a Carmen Castillo (en aquesta època embarassada d'un nen que moriria noutat) i a la seva parella, Miguel Enríquez, sent a més utilitzada per reconèixer als integrants del MIR posteriorment torturats i assassinats per la DINA. Gairebé vint anys després, en 1992, Carmen Castillo torna a Xile per rodar aquest documental. Just en l'època en què Marcia Merino (alliberada de la presó set mesos abans) es presenta als tribunals per acusar als seus vells caps de la DINA, decisió que representa un greu risc per a ella, però que alhora serà una importantíssima contribució a la memòria històrica i al coneixement del que va representar, en aquells foscos anys, formar part de la DINA i de la Dictadura.

SYRIA SELF PORTRAIT. SILVERED WATER.

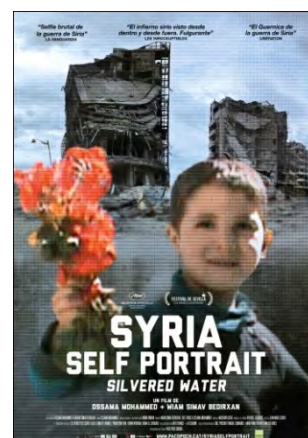
Dimecres, 23 de novembre, 19 h / 3€. Sala polivalent.

Dir. Ossama Mohammed i Wiam Siam Bedirxan

Presenta i modera: **Marta Vallejo Herrando**, escriptora i productora cultural, col·lectiu **La Companyia**.

3€. Sala polivalent.

Sinopsi: *Syria Self-Portrait*, documental presentat al Festival de Cannes, va néixer de la relació entre una jove cineasta kurda que viu a la ciutat síria d'Homs i un cineasta siríà refugiat a París que porta denunciant la problemàtica d'aquell país des de més de 35 anys. Ossama Mohammed va reunir des de París centenars de vídeos que li enviava la cineasta des d'Homs. Tots els vídeos, gravats amb telèfons mòbils, enregistren de forma esfereïdora l'horror del conflicte siríà.

L'IMAGE MANQUANTE (2013, 90').

Dimecres, 30 de novembre, 19 h / 3€. Sala polivalent.

Dir. Rithy Panh

Presenta i modera: **Jordi Mir**, professor de la Universitat Pompeu Fabra.

Sinopsi: Tota la filmografia de Rithy Panh està centrada en la dictadura de Pol Pot a Cambodja, que amb el propòsit de crear una utopia comunista va sotmetre als seus habitants a un règim on les tortures i execucions es van convertir en moneda de canvi a la més mínima infracció. Davant la pràctica inexistència de material filmat sobre aquella època i amb un audaç salt imaginatiu, *La imagen perdida* recrea el genocidi amb figuretes de fang que representen la història del director i la seva família.

LECTURA DRAMATITZADA

LA MORT I LA DONZELLA

Paulina Salas va ser segrestada, torturada i violada pels sicaris de la junta militar xilena. Quinze anys després, el país viu en democràcia i se suposa que botxins i víctimes han de conviure tranquil·lament. Però un bon dia, a causa d'un incident banal i quotidià, la parella de Paulina convida a entrar a casa seva un home. I Paulina reconeix l'home que la agredia i humiliava durant el seu captiveri mentre escoltava la música d'un quartet de corda de Schubert.

Lectura dramatitzada de l'obra teatral d'Ariel Dorfman, estrenada el 1991 a Xile, que planteja temes universals: la justícia i el perdó, el record i l'oblit, la cerca de la veritat i la construcció de la impunitat.

Direcció: Moisés Maicas **Intèrprets:** Anna Alarcón (Paulina), Abel Folk (Roberto) i Jordi Rico (Gerardo). **Traducció al català:** Joan Barbero; **Llum i so:** Daniel Gener

"¿Cómo puede decirse la verdad si la máscara que hemos adoptado termina siendo idéntica a nuestra cara? ¿Cómo saber si la memoria nos salva o nos engaña? ¿Cómo conservamos la inocencia en medio de un mundo maligno y corrupto? ¿Podemos perdonar a quienes nos han hecho un daño irreparable?"

Dissabte, 22 d'octubre, 20 h/ 3€. Sala polivalent.

EXPOSICIÓ

AIXÒ EM VA PASSAR

DE TORTURES I D'IMPUNITATS (1960-1978)

COMISSARIAT: JAVIER TÉBAR

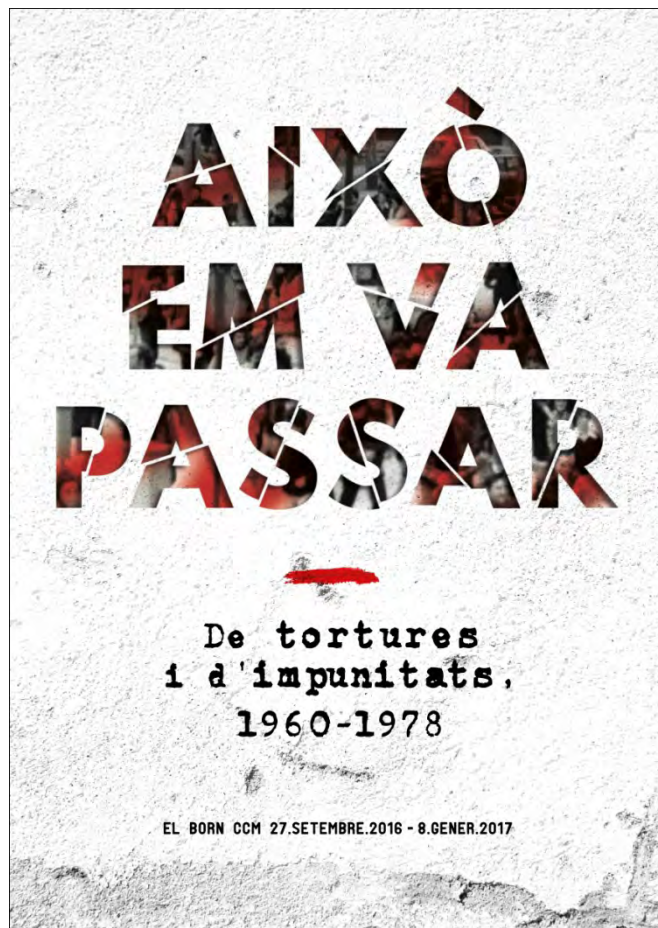
#Aixòemvpassar

La tortura va ser una expressió de la violència política de l'Estat franquista i va perdurar encara durant els anys de la transició a la democràcia a Espanya, en una pràctica sistèmica plenament acceptada per les autoritats. La dimensió d'aquesta vulneració dels drets humans, les seves formes i evolució, els seus protagonistes i els seus responsables són encara avui prou desconeguts.

Aquesta exposició proposa un debat sobre aquestes qüestions amb l'objectiu de presentar les experiències de la tortura exercides contra persones que van negar-se a acceptar la condició de súbdits i aspiraven a ser ciutadania. Els actes impunes del passat se'ns presenten com un buit ètic en el present. Per això cal preguntar-se: si la tortura fou una realitat estructural de la dictadura, la seva pervivència en el temps pot significar acceptar-la com un fruit amarg de la nostra democràcia?

TESTIMONI
(inclòs a l'exposició):

"¿Describir lo que me hicieron y dijeron? Sería imposible, eso no se puede comunicar, no se puede transmitir lo que era... Yo sentía que me volvía loca y deseaba morir, se lo decía a gritos, queme mataran de una vez, pero que acabarán".

DEL 27.09.16 AL 08.01.17 / Gratuït. Espai públic d'El Born CCM.

INSTALLACIÓ

FRANCO, VICTÒRIA, REPÚBLICA

IMPUNITAT
I ESPAI URBÀ

COMISSARIAT: MANEL RISQUES

#FrancoVictòriaRepública

Aquesta exposició mostra, amb un llenguatge auster, la permissivitat amb els símbols de la dictadura a partir de la peripècia de tres estàtues –la República, l'equestre de Franco i la Victòria– i de l'actitud dels seus autors, Marès i Viladomat, que van treballar per la república, van exaltar el franquisme i van ser reconeguts per la democràcia.

La mostra consta de dues parts. La primera, a tall de pòrtic, és una instal·lació a la plaça del Born que presenta l'insòlit conjunt de dues escultures rescatades dels magatzems municipals (*La Victòria* i l'estàtua eqüestre de Franco) i d'una tercera, *La República*, que s'hi projecta com una ombra. La segona part, a l'interior del Born, recull les vicissituds de les tres estàtues en tres grans panells i un epíleg. Els panells s'estructuren en forma d'evidències, de proves, que permeten que el visitant n'extregui les seves pròpies conclusions i que trobin la seva resolució formal en una gran sala de recerca configurada pels retrats dels monuments i imatges a gran escala. El llenguatge expositiu és expressament auster i utilitari.

El primer panell presenta Josep Viladomat i Frederic Marès i el seu compromís, fins a la seva mort, amb règims polítics antagònics. S'estructura a través del joc de relacions que es va establir entre les seves obres. El segon, se centra en el recorregut urbà de *La República* i *La Victòria*, dues estàtues antitètiques que s'anul·laven l'una a l'altra en la dicotomia república–dictadura, però que van conviure durant molts anys a la ciutat democràtica, com a clara mostra de la banalització de la dictadura a l'espai urbà. El tercer panell explora l'impacte de l'estàtua eqüestre de Franco al castell de Montjuïc (1963), un indret del qualla simbologia franquista s'havia apropiat l'any 1939 i que amb l'estàtua es reforçava per tal d'aniquilar les memòries que hi eren presents, vinculades a la resistència patriòtica i a la repressió de l'Estat sobre la ciutat i les classes subalternes. Una repressió que es va mantenir després del 1963, com a clar desmentiment de la propagandística pau anunciada per Franco, i que ha quedat impune en la democràcia. El castell, del qual s'han retirat, de manera lenta i pusil·lànime, els símbols franquistes, ha passat –finalment– a la Ciutat, que en va retirar l'estàtua de Viladomat que, el 2013, va aparèixer decapitada al magatzem municipal.

Per acabar, l'epíleg ens situa en un escenari insospitat, de reflexió final.

DEL 18.10.16 AL 08.01.17 / Gratuït. Pl. Comercial i sala d'exposicions temporal.

#Espai urbà